

Cuprins

Abrevieri	5
Argument.....	7
Capitolul 1. Considerații generale. Vechi și nou	11
1.1. Comparație. Asemănări și deosebiri.....	11
1.2. Prevederi legale. Prezentare <i>ad litteram</i> a articolelor din Codul familiei și din noul Cod civil care tratează obligația legală de întreținere.....	16
1.2.1. Codul familiei.....	16
1.2.2. Noul Cod civil.....	18
Capitolul 2. Obligația de întreținere. Fundament, caractere, comparație	24
2.1. Fundamentul obligației de întreținere	24
2.2. Caracterele obligației de întreținere.....	26
2.2.1. Obligația de întreținere are un caracter legal (art. 513 NCC)	27
2.2.2. Obligația de întreținere are un caracter personal (art. 514 NCC)	28
2.2.3. Obligația de întreținere se execută succesiv (art. 533 NCC)	29
2.2.4. Obligația de întreținere are caracter variabil [art. 531 alin. (1) NCC].....	32
2.2.5. Obligația de întreținere are caracter divizibil (art. 523 NCC)	32
2.2.6. Obligația de întreținere are caracter reciproc (art. 513 și art. 516 NCC).....	34

2.3. Obligația legală de întreținere și alte instituții juridice prin care se urmărește asigurarea existenței unei persoane. Abordare comparativă.....	36
2.3.1. Obligația legală de întreținere și obligațiile civile în general	36
2.3.2. Obligația legală de întreținere și obligația contractuală de întreținere	39
2.3.3. Obligația legală de întreținere și donația cu sarcina întreținerii	46
2.3.4. Obligația legală de întreținere și obligația alimentară	49
2.3.5. Obligația legală de întreținere și renta viageră	50
2.3.6. Obligația legală de întreținere și obligația de reparare a prejudiciului cauzat prin fapte ilicite	52

Capitolul 3. Condițiile de existență a obligației de întreținere	54
3.1. Creditorul întreținerii	54
3.2. Debitorul întreținerii.....	58

Capitolul 4. Persoanele între care există obligația legală de întreținere și ordinea în care se datorează	61
4.1. Subiectele obligației de întreținere	61
4.2. Ordinea în care se datorează întreținerea.....	62
4.2.1. Reguli generale	62
4.2.2. Ordinea în care se datorează întreținerea în cazul adopției.....	66
4.2.3. Ordinea între celelalte categorii de persoane obligate la întreținere.....	68

Capitolul 5. Particularități ale diferitelor forme ale obligației legale de întreținere	70
5.1. Obligația legală de întreținere între soți.....	70
5.2. Obligația legală de întreținere între foștii soți.....	77
5.3. Obligația legală de întreținere dintre părinți și copii	82

5.4. Obligația de întreținere între bunici și nepoți, între străbunici și strănepoți	98
5.5. Obligația de întreținere între frați și surori	99
Capitolul 6. Stabilirea, executarea și încetarea obligației de întreținere	101
6.1. Obiectul obligației de întreținere	101
6.2. Quantumul obligației de întreținere	102
6.3. Executarea obligației de întreținere	106
6.4. Modificarea întinderii întreținerii	110
6.5. Încetarea pensiei de întreținere	113
6.6. Data de la care se datorează întreținerea	114
6.7. Restituirea întreținerii nedatorate	116
Capitolul 7. Considerații de natură procesuală și dispoziții de drept internațional privat cu privire la obligația de întreținere	117
7.1. Aspecte procesuale privind stabilirea și executarea obligației de întreținere.....	117
7.1.1. Preliminarii	117
7.1.2. Competența	119
7.1.3. Specificul hotărârilor judecătorești pronunțate în materia obligației legale de întreținere	122
7.1.4. Cheltuielile de judecată	124
7.1.5. Probleme de natură procesuală în materia executării hotărârilor	126
7.2. Dispoziții de drept internațional privat cu privire la obligația legală de întreținere	129
Bibliografie.....	139

Andreea Drăghici

Ramona Duminică

OBLIGAȚIA LEGALĂ DE ÎNTREȚINERE

Rodica Constantinovici, avocat, doctor în drept

Activitate profesională:

- 2012-prezent – formator – drept civil – la Institutul Național pentru Pregătirea și Perfecționarea Avocaților;
- 2010-prezent – Avocat coordonator al Societății Civile de Avocați „Constantinovici, McCann și Asociații” București;
- 2009-2010 – Secretar de stat la Ministerul Justiției – în principal, atribuții în relația cu Parlamentul;
- 2007-2009 – Avocat fondator și coordonator al Societății Civile de Avocați „Constantinovici, McCann și Asociații”;
- 2005-2007 – Managing Associate – Linklaters, București;
- 2004 - Secretar de stat la Ministerul Justiției – în principal, atribuții în relația cu Parlamentul;
- 2000-2004 – Avocat titular al Biroului individual de avocatură „Dr. Constantinovici Rodica”;
- 1994-1997 – Judecător, Tribunalul București, secția a IV-a civilă;
- 1991-1997 – Judecător, Judecătoria Sector 1 București;
- 1983-1991 – Avocat, Baroul București.

Studii:

- ◆ Facultatea de Drept, Universitatea din București (1983);
- ◆ Doctor în drept civil, Universitatea din București (1998);
- ◆ Diploma in Law – CPE (Common Professional Examination) – College of Law, London, UK (2000).

Andreea Drăghici

Ramona Duminică

**OBLIGAȚIA LEGALĂ
DE ÎNTREȚINERE**

Universul Juridic

București

-2014-

Abrevieri

alin.	alineat
<i>apud</i>	citat după
art.	articol
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I
BJ	Buletinul Jurisprudenței
CEDO	Curtea Europeană a drepturilor omului (Strasbourg)
C. fam.	Codul familiei
C. civ. 1864	Codul civil din 1864
civ.	civilă
C. pr. civ. 1865	Codul de procedură civilă din 1865
C. Ap.	Curtea de Apel
CSJ	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizie
dec. civ.	decizia civilă
Dreptul	Revista „Dreptul” – serie nouă
ed.	ediția
Ed.	Editura
etc.	etcaetera („și celelalte”)
hot.	hotărâre
<i>ibidem</i>	în același loc
ICCJ	Înalta Curte de Casație și Justiție
Jud.	Judecătoria
JOUE	Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
JN	Revista „Justiția Nouă”
lit.	litera
LP	Revista „Legalitatea Populară”
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
n.a.	nota autorului

NCC	Noul Cod civil
NCPC	Noul Cod de procedură civilă
nr.	numărul
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
<i>op. cit.</i>	opera citată
p.	pagina
pp.	paginile
pct.	punctul
PR	„Pandectele Române” – Repertoriu de jurisprudență, doctrină și legislație – serie nouă
RRD	„Revista Română de Drept”
s. civ.	secția civilă
s. civ. propr. int.	secția civilă și de proprietate intelectuală
sent.	sentința
s.n.	sublinierea noastră
ș.a.	și alții (altele)
Trib.	Tribunalul
Trib. Suprem	Tribunalul Suprem
UE	Uniunea Europeană
urm.	următoarele
vol.	volumul

Argument

Dintre toate formele de organizare socială existente în orânduirile sociale, indiferent de natura acestora, familia reprezintă o constantă, dincolo de raporturile ce se stabileau între membrii acesteia și de regulile care o guvernau. Această realitate socială nu este decât rezultatul nevoii ființei umane de a fi protejată, de a se simți în deplină securitate alături de alți semeni cu care dezvoltă relații de rudenie sau de afinitate izvorâte dintr-un firesc uman, și anume din sentimente și afecțiune.

De-a lungul istoriei, fie că discutăm despre o familie în care unul dintre membri își exercită asupra celorlalți puterea în mod discreționar¹, fie că vorbim despre o familie guvernată de egalitate în exercitarea drepturilor și îndatoririlor familiale², familia, în ansamblul ei, își găsește seva și își justifică rațiunea de a fi în legăturile sufletești care se conturează între membrii săi, legături care argumentează sprijinul material și moral reciproc.

La baza acestei forme de organizare socială, familia, este așezată o instituție juridică căreia legiuitorul i-a consacrat, prin

¹ La romani, din punct de vedere juridic, familia era condusă și guvernată necondiționat de singura și atotputernica voință a părintelui familiei (*pater familias*). În fața lui, tot ce viețuia în interiorul proprietății era lipsit de drepturi, taurul și sclavul, ca și femeia și copilul. În acest sens, a se vedea: F. Ciorăscu, Cr. Gălățanu, *Drept roman. Partea generală*, Ed. Tiparg, Pitești, 2001, p. 97; D. Iancu, Cr. Gălățanu, *Drept privat roman*, Ed. Universității din Pitești, Pitești, 2009, pp. 90-96.

² În dreptul român actual, egalitatea soților în toate aspectele care privesc căsătoria este ridicată la rang de principiu, prin consacrarea sa legală în legea fundamentală a statului. Astfel, art. 48 alin. (1) din Constituția României prevede că „familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor”.

prisma importanței sale, numeroase reglementări legale ca o garanție în plus a securității, protecției, bunăstării, echilibrului. Astfel, căsătoria, căci despre ea este vorba, nu reprezintă în acest context decât o „pecetluire” legală a unei stări de fapt născute din afecțiune umană, o recunoaștere publică a existenței legale a familiei și implicit o consacrare a efectelor întemeierii acesteia.

Cum existența și evoluția relațiilor de familie este parte integrantă a vieții sociale, legiuitorul a găsit de cuviință să reglementeze expres relațiile personale, precum și cele patrimoniale dintre membrii familiei, demonstrând grija statului în protejarea acestor relații sociale¹. Așa cum am afirmat anterior, izvorul acestor relații îl reprezintă atașamentul dintre membrii familiei, fapt pentru care acele obligații specifice sunt îndeplinite cu precădere dintr-un sentiment de datorie firească, fără un calcul pragmatic anterior al proporționalității.

Cu toate acestea, existența normei de drept are rolul de a corecta, acolo unde este cazul, o conduită necorespunzătoare manifestată vizavi de un membru al familiei aflat în anumite momente ale vieții sale în stare de nevoie, indiferent de sursa acesteia. Astfel, cel puțin sub aspect legal, norma de drept eminentamente social-morală stabilește sau restabilește un echilibru în interiorul familiei și asigură, așa cum frumos s-a exprimat în literatura de specialitate, „o mai mare fermitate în înfrânarea înclinațiilor spre ușurință, o cumpănire mai serioasă în momentele în care ni se pare că perspectivele de realizare a propriei ființe intră în conflict cu obligațiile decurgând din căsătorie”².

Reglementarea legală expresă a obligației de întreținere constituie, prin urmare, o garanție a aplicării juste a dispozițiilor legale și un mijloc de înlăturare a piedicilor care ar putea duce la destrămarea familiei, urmare a faptului că în acest fel ea este

¹ Despre protecția relațiilor de familie ca parte integrantă a relațiilor sociale, a se vedea F. Ciorăscu, A. Drăghici, L. Olah, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005, p. 17.

² Al. Lesvioudax, *Obligația legală de întreținere*, Ed. Științifică, București, 1971, p. 8.

executată de bunăvoie, nu prin coerciție. Reglementând-o expres în succesiunea istorică a reglementărilor legale (Codul civil din 1864¹, Codul familiei² și Codul civil în vigoare³), legiuitorul român nu face altceva decât să sublinieze importanța funcțiilor familiei și interesul general al societății de a ocroti familia⁴.

Instanțele judecătorești chemate să aplice dispozițiile legale în materia obligației de întreținere au ajutat de-a lungul timpului la conturarea unei practici judiciare vaste în materie, identificând anumite carențe ale normei de drept și sugerând anumite modificări ale normei, în sensul în care ea trebuie să corespundă pe deplin scopului pentru care această obligație legală a fost instituită.

Lucrarea de față își propune să analizeze atât reglementările legale existente la acest moment, cât și practica judiciară în materie. Apreciind elementele de noutate aduse de actuala reglementare, considerăm că există în continuare loc pentru noi completări sau modificări, doctrina sesizând deja elemente importante care au scăpat din vederea legiuitorului.

¹ Publicat în M. Of. nr. 271 din 4 decembrie 1864, pus în aplicare la 1 decembrie 1965 (abrogat).

² Legea nr. 4/1954, publicată în B. Of. nr. 13 din 18 aprilie 1956 (abrogată expres prin Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009).

³ Legea nr. 287/2009, publicată în M. Of. nr. 511 din 24 iulie 2009, republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011, modificată prin Legea nr. 60/2012.

⁴ Și în dreptul românesc vechi sunt întâlnite referințe exprese privitoare la obligația de întreținere și cu atât mai mult a relațiilor dintre membrii acesteia. Astfel, Legiuirea Caragea din 1818 din Țara Românească prevedea: „după despărțirea căsătoriei să fie dator tatăl să poarte de grijă pentru hrana copiilor, iar de va fi el fără stare și mama în bună stare, să fie mama datoare”. Contemporan cu Legiuirea Caragea, Codul Calimach din Moldova din 1817 face și el referiri la întreținere, astfel că se arată că „tatăl mai ales este îndatorit a se îngriji pentru hrana copiilor, până ce vor veni în vârstă de a se hrăni de sineși, iar mama pentru nevătămarea trupului și sănătății lor”.

CAPITOLUL 1

Considerații generale. Vechi și nou

1.1. Comparație. Asemănări și deosebiri

Comparând dispozițiile Codului familiei cu cele ale actualului Cod civil, rezultă, în ceea ce privește obligația legală de întreținere, o preocupare mai atentă a legiuitorului asupra acestei instituții juridice, fapt confirmat atât din numărul mai mare de articole consacrate, dar și din reglementarea expresă a unor aspecte care anterior nu și-au găsit locul printre inițiativele legiuitorului¹.

Astfel, încă din primele articole destinate de actualul legiuitor obligației de întreținere se observă consacrarea expresă a caracterului legal al obligației de întreținere, precum și a celui personal al acestei obligații, caractere care, în fosta reglementare, nu își găseau prevedere expresă. Însă, sub imperiul fostei reglementări, doctrina s-a oprit asupra acestora, identificându-le din interpretarea textelor legale.

De asemenea, art. 515 NCC consacră expres, spre deosebire de Codul familiei, inadmisibilitatea renunțării la întreținere, ca o consecință firească a caracterului *intuitu personae* al dreptului la întreținere, dar și ca o reconfirmare a scopului și a fundamentului reglementării acestei instituții.

În privința condițiilor în care se datorează întreținerea, acestea vizează, ca și în trecut, atât debitorul obligației, cât și creditorul cu diferențe esențiale, de fond, care vin să facă diferența în favoarea noii reglementări legale. Prin urmare, comparând

¹ Sub aspectul cantității reglementărilor legale, se observă că, în vreme ce în Codul familiei erau consacrate obligației de întreținere 11 articole, în actuala reglementare legiuitorul îi conferă 27 de articole. În privința celui alt aspect, amintim aici despre consacrarea expresă a caracterelor întreținerii, despre reglementarea restituirii obligației nedatorate etc.